

2. Die Koperkapel

Die koperkapel kom uit sy gat
en sluip die randjie rond:
„Dit het gereën; die veld is nat,
en nat is die rooi-geel grond.“

Die meerkat kom, en sy ogies blink,
en hy staan orent en wag.
En die stokou ystervark sê: „Ek dink,
die reën kom weer vannag.“

Maar die geitjie piep: „Dis glad nie reën!
Dis klewerig, swart en rooi;
Kom jy sulke reën in jou lewe teen —
So glad, so styf, so mooi?“

En die wyse steenuil waag sy woord:
„Dis bloed, dis mensebloed!
Dis lewensbloed wat hierdie oord
Sê bossie-wortels voed.“

C. L. Leipoldt (1880—)

§ 16

Das Substantiv — Die selfstandige Naamwoord

A. Die Arten der Substantive — Soorte selfstandige Naamwoorde

Die Substantive oder Hauptwörter teilen sich in konkrete: hond, boom, voet, stoel, akker, kombuis, und in abstrakte ein: vlyt, vreug, mag, hoogte, treurigheid, wanhoop.

Man kann sie auch noch folgendermaßen einteilen:

- a) Eigennamen: Berlyn, Pretoria, Pruise, Piet, Oranje-Rivier, Duitsland.
- b) Gattungsnamen: mens, berg, boom, gesang, voël, gogga, blom.
- c) Sammelnamen: volk, leër, vee, mensdom, koring.
- d) Stoffnamen: melk, yster, sout, goud, botter, steenkool.

B. Das Geschlecht — Die Geslag

Die Uniformierung des bestimmten Artikels (die) macht eine grammatische Unterscheidung der Geschlechter unmöglich. Das Afr. (wie das Engl.) kennt nur noch das natürliche Geschlecht.

Die Unterscheidung der Geschlechter (Genera) geschieht:

1. mittels eigener Wörter (männliche und weibliche): man, vrou, vader, moeder, haan, hen, ram, ooi, bul, koei, soldaat, leraar, boer, broer, suster;
2. mittels Nachsilben: -ster, -es (-esse), -in, -e, -ise (-ice): helper — helpster, dienaar — dienaars, sekretaris — sekretaresse, slaaf — slavin, eggenoot — eggenote, direkteur — direktrise, eksaminator — eksaminatrise;
3. mittels selbständiger Wörter, die ein natürliches Geschlecht besitzen und dem gemeingeschlechtlichen Subst. angegliedert werden, wie: mannetjie, wyfie, mans, vrou, jongetjie, meisie, jongmeid u. a.: mannetjievolverstruis, leeuwyfie, mansmens, vroumens, jongetjieskind, boesmanjong, hoenderhaan u. a.
4. mittels Pronomina: hy, sy, hom, haar, syne, hare u. a.: Die reën het geval, hy het baie goed gedaan. Die vrou is oorlede, haar huis word verkoop (Die Frau ist gestorben, ihr Haus wird verkauft).

C. Der Kasus oder die Fälle — Die Naamvalle

Das Afr. besitzt keine eigentlichen Kasusformen mehr. Die Funktion eines Subst. wird durch seinen Platz im Satz oder durch Hilfe von Präp. angedeutet:

Beisp.: Die seun slaan die hond. — Die hond byt die seun.

Die boer se huis is afgebrand. — Ons koop die huis.

Die kind sit op die stoel. — Die stoel staan op die stoep.

Die muis sit in die val. — Die kat vang die muis.

Ann.: (i) In einzelnen Satzbildungen wird die Präp. **vir** noch angewandt um das Objekt zu verdeutlichen: Ons het (vir) hom gesien. Moenie (vir) Piet slaan nie.

(ii) Die Funktion wird, wie oben erwähnt, durch die Stellung im Satz oder durch Hilfe von Präp. angedeutet: Gee (vir) Oom 'n stoel. Hy klim op die boom. Ons stap agter die wa.

(iii) Der Besitzfall wird außer durch die Präp. **van** meistens durch das Possessivpron. **sy, se** (weibl. **haar, Pl. hul**) angedeutet: Die boer se huis is afgebrand. (Die huis van die boer is afgebrand.) Bessie se pop is gebreek. Maßbezeichnungen brauchen keinen Genitiv: 'n glas wyn (eigentlich: 'n glas van wyn), 'n stuk brood, 'n riem papier, 'n ankertjie brandewyn usw.

Zu beachten: Dadurch, daß das Possessivpronomen **se** ohne jegliche Betonung ausgesprochen wird, verbindet es sich gewöhnlich in der Aussprache mit dem vorangehenden Subst. Dadurch wird leicht der Besitzfall auf -se mit dem Abj. verwechselt: In Pretoria se koerante staan die berig und Die weeklikse koerante bring die berig.

- (iv) Eine große Anzahl stehender Redensarten, in denen erstarrte Genitive und alte Dativformen vorkommen, sind in die Sprache aufgenommen worden. Dazu haben die gehobene Sprache der Bibel und Kanzel sowie die Büchersprache und die kulturelle Entwicklung der letzten Jahre viel beigetragen.

Beisp.: a) Flektierte und erstarrte Genitive: volkskool, lewenskrag, volksregering, steen des aanstoots, snags, soggens, suidwaarts, straks, desnoods, goedsmoeds u. a.

b) Dativformen mit und ohne Suffix: ten gevolge van, ter harte neem, ter sprake bring, terwyl, mettertyd u. a.

Übungen — Oefeninge

- a) Unterstreiche in folgenden Sätzen sämtliche Subst. und gib die Gruppe an, wozu sie gehören! Welche alte Beugungsformen kommen in der Übung vor?

In alle lande van die wêreld, sowel in Duitsland as ook in Suid-Afrika, skyn die son. Ons het die lig en die warmte van die son nodig om te lewe. As die lig van die son eensklaps sou uitgaan soos 'n elektriese lamp ten gevolge van 'n kortsluiting, sou ons vir agt minute hier op die aardbol niks daarvan weet nie. Dit duur immers agt minute vir lig, om die afstand van drie-en-negentig miljoen myl, wat ons van die son skei, af te lê. Na daardie tyd sal dit donker word; dan sal dit mettertyd so koud word dat die see van een end na die ander sal vries. Daarna sal die lug eers in 'n vloeistof verander en dan vas word. Teen die derde dag sal al die diere en voëls dood wees, dog die mense sal darem miskien nog sewe dae langer kan lewe. 'n Mens kan jou voorstel hoe groot skare arm en half verkleumde wesens in die donker om die groot hooggoonde (Hochoëfen) wat hulle gebou het, sal saamdring. Dog eidelik sal selfs die vure bevries wees en die mense sal ook sterf.

- b) Welche Mittel besitzt Afr., um das Geschlecht der Subst. anzudeuten? Gib von jedem zwei Beispiele an!

Lesestück — Leesoeffening

Lies und vergleiche — Lees en vergelyk:

Gebet während der Schlacht	Gebed gedurende die Slag
Vater, ich rufe dich!	Vader, ek roep U by!
Brüllend umwölkt mich der Dampf	Donder en damp van kanonne
der Geschütze,	omring my,
sprühend umzußen mich rasselnnde	Knett'rende blitse omspat en bespring my,
Blitze!	

Fenster der Schlachten, ich rufe Dich!
Vater, Du führe mich!

Slagtebestuurder, ek roep U by!
Vader, kom, lei vir my!

Vater, Du führe mich! [Tobe:
führ' mich zum Siege, führ mich zum
Herr, ich erkenne Deine Gebote;
Herr, wie Du willst, so führe mich!
Gott, ich erkenne Dich!

Vader, kom, lei vir my!
Lei my ten sege, lei my ten dode:
Heer, ek erken U heil'ge gebode;
Heer, soos U wil so lei vir my;
God, ek erken U bly!

Gott, ich erkenne Dich!
so im herbftlichen Rauschen der Blätter
als im Schlachtendonnerwetter,

God, ek erken U bly!
Soos in die najaar se blare-geruise
Vind ek U ook in die slagveld-
gedruise,

Urquell der Gnade, erkenn' ich Dich,
Vater, Du segne mich!

Bron van genade, nog aan my sy,
Vader, kom, seën vir my!

Vater, Du segne mich!
In Deine Hände befehl ich mein Leben:
Du kannst es nehmen, Du hast es ge-
geben;
zum Leben, zum Sterben, segne mich!
Vater, ich preiße Dich.

Vader, kom, seën vir my!
In Uwe hande beveel ek my lewe,
U kan dit neem, want U het ge-
gewe.
Ten lewe, of dode, seën vir my!
Vader, ek loof U bly!

Vater, ich preiße Dich!
's ist ja kein Kampf um die Güter der
Erde,
das Heiligste schützen wir mit dem
Schwerte,
drum, fallend und siegend, preiß' ich
Gott, Dir ergeb' ich mich! [Dich:

Vader, ek loof U bly!
Dis nie 'n stryd nie om goed van
die aarde;
Die heiligste wil ons beskerm met
ons swaarde.
Vallend oorwin ek, en loof U bly,
God, aan U gee ek my!

Gott, Dir ergeb' ich mich!
Wenn mich die Donner des Todes be-
grüßen,
wenn meine Adern geöffnet fließen:

God, aan U gee ek my!
As my die dood in die slagdonder
nader,
As daar 'n stroom vloei uit wonde
en ader:

Dir, mein Gott, Dir ergeb' ich mich!
Vater, ich rufe Dich!

Dan, my God, aan U gee ek my!
Vader, ek roep U by!

Das Substantiv — Die selbständige Naamwoord (Fortsetzung)

D. Mehrzahlbildung der Substantive

Meervoudsvorming van die selfstandige Naamwoorde

1. Die Mehrzahl der meisten Subst. wird im Afr. auf **-e** oder **-s** gebildet. Als allg. Grundsatz gilt, daß Wörter mit dem Hauptakzent auf der letzten Silbe **-e** und die mit unbetonter Endsilbe **-s** erhalten: stoel — stoele, pampoen — pampoene, ketel — ketels, droogte — droogtes u. a.
2. Außerdem gibt es noch Mehrzahlbildungen auf **-ers (-ere)**, **-(e)ns** sowie eine Reihe unregelmäßiger Mehrzahlbildungen: lam — lammers, lewe — lewens, wa — waens, gelid — geleedere u. a.

1. Mehrzahlbildung auf **-e**

- a) Die einfachen oder zusammenges. Subst., deren letzte Silbe die Hauptbetonung trägt (daher auch die größte Zahl der Einsilbigen): geheim — geheime, boek — boeke. Nach kurzem Vokal wird der Endkonsonant verdoppelt: ongeluk — ongelukke.

Ann.; (i) Eine Reihe von Subst. erhalten bei der Mehrzahlbildung Dehnung des Stammvokals dadurch, daß die Silbe durch Beifügung des End-e offen wird: gat — gate, gebed — gebede, gebod — gebode; auch Vokalwechsel stad — stede, waarheid — waarhede.

(ii) Auch Doppelformen kommen vor: lid — lede und litte, smid — smede (auch smids), skip — skepe und skippe¹⁾.

- b) Die meisten Subst. auf **-ling (-eling)**: liefeling — lieflinge, vlugteling — vlugtelingen.

- c) Eigennamen auf **-s** sowie Subst. auf **-aris, -nis**: Bartels — die Bartelse, sekretaris — sekretarisse, kennis — kennisse (Befannte).

- d) Ableitungen auf **-skap, -heid**: geselskap — geselskappe, waarheid — waarhede.

- e) Subst. auf **f, g, p, s**, einem nbl. (und meistens auch dt.) Wort auf **d** oder **t (-ft, -cht, -pt [-bt] und -st)** entsprechend, fügen das im Afr. geschwundene **d** oder **t** in der Pluralbildung vor dem End-e wieder ein: deug — deugde (ndl. deugd = Tugend), skrif — skrifte (ndl. schrift = Schrift), nag — nagte, amp — ampte, gas — gaste²⁾.

Ann.: (i) Das Einfügen von **t** vor der Pluralendung **-e** kommt nur für solche Subst. in Frage, die in ihrer Urform (ndl. Form) ein **t** aufweisen. Die

¹⁾ Die Form skippe wird nur selten gebraucht.

²⁾ Ausführliches über Vokalwechsel, Vokaldehnung und Lautänderung findet man in Bouman & Pienaar: „Afrik. Grammatika“, sowie T. H. Le Roux & P. de V. Pienaar: „Afrik. Fonetiek“.

Subst., die ursprünglich auf ein *f, g, p* oder *s* endeten, unterliegen nicht dieser Regel, sie nehmen mit der entsprechenden Veränderung des Auslautskonsonanten das einfache End-*e* an: *wolf* — *wolwe*, *graaf* — *grawe* (Graf), *stof* — *stowwe*, *oog* — *oë*, *dag* — *dae*, *kop* — *koppe*, *ras* — *rasse*. Durch Analogie sind im Afr. Doppelformen entstanden: *klas* — *klasse* und *klaste*, *bos* — *bosse* und *boste*¹⁾.

- (ii) Einfilbige Subst. auf -*ee* nehmen kein drittes *e* im Pl. an. Dafür erhalten sie ein Trema (¨) auf dem letzten *e* (s. auch Mehrzahlbildung auf -*s*, Abschn. d): *see* — *seë*, *wee* — *weë*, *twee* — *tweë*.

2. Mehrzahlbildung auf -*s*

- a) Die Subst. mit unbetonter Endsilbe: *tafel* — *tafels*, *vader* — *vaders*, *mode* — *modes*. Hierzu gehören auch die Subst. auf schwach betonten -*ing*. (Dieses -*ing* ist meistens durch Analogiebildung aus einem en [*ən*] entstanden): *toring* — *torings*, *kussing* — *kussings* (s. Pluralbildungen auf -*e* oder -*s*, Abschn. b, Nr. 3).
- b) Die einfilbigen Subst. auf -*lm*, -*rm*: *helm* — *helms*, *storm* — *storms*, *arm* — *arms*. (Durch den Svarabhaktavokal, der sich zwischen beiden Konsonanten bildet, wird das gesprochene Wort eigentlich zweifilbig und erhält somit eine unbetonte Endsilbe: *skelm* > [*skeləm*] — *skelms*. (Beachte *psalm* [*pəsaləm*] — *psalms*.)
- c) Die einfilbigen Verwandtschaftsnamen: *oom* — *ooms*, *broer* — *broers*, *neef* — *neefs* sowie folgende einfilbigen Subst.: *spreeu* — *spreeus*, *leeu* — *leeus*, *roer* — *roers*, *maat* — *maats* (*maters*).
- d) Die Personensubst. auf -*aal*, -*aar*, -*aard*, -*eur*, -*ier*: *generaal* — *generaals*, *leraar* — *leraars*, *luijaard* — *luijaards*, *editeur* — *editeurs*, *portier* — *portiers*. (Ausnahmen sind: *Arabier* — *Arabiere*, *barbaar* — *barbare*, *Spanjaard* — *Spanjaarde*).
- e) Sämtliche Diminutiva: *voetjie* — *voetjies*, *huisie* — *huisies*, *boompie* — *boompies*.
- f) Die Fremdwörter mit betontem Endvokal sowie die Buchstaben des Alphabets nehmen 's an (von den Fremdwörtern sind meistens Doppelformen vorhanden): *buro* — *buro's*, *plato* (*plateau*) — *plato's* (*plateau's*), *hoera's*, *impi's*, *a's*, *b's* (Ausnahme bildet der Buchstabe *s*: Pl. *esse*).

¹⁾ Die -*te*-Formen kommen nur in der Umgangssprache vor. In der Schriftsprache werden sie nicht anerkannt.

Übungen — Oefeninge

- a) Gib die Mehrzahl der in der Einzahl und die Einzahl der in der Mehrzahl im nachfolgenden Stück vorhandenen Subst. an!
- b) Lies und überseze!

Levestücke — Lees oefeninge

Dis maar 'n ou Ossewa

Dis maar 'n ou-ou ossewa. Sy wile lyk of hulle enige minuut kan inmekaar sak. Verf het hy jare laas gesien, en sy disselboom is krom-krom en oud soos alles wat aan die arme ou wa behoort. Die reëndruppels het honderdmaal op hom geval; die warme sonstrale daelank op hom gebrand en die koue winterwinde het oor hom gewaai.

Daar ver in die Transvaal het hy 'n eensame voortrekkers-familie oor die wye velde gevoer — weg, ver weg van die plaas wat hulle so lief gehad het, weg van die Engelse regering, die wilde Kafferlande in. Daar was nie 'n pad om op te ry nie, en stampend en krakend is hy stadig oor die klippe getrek. Die ou ossewa, wat so alleen op die werf staan, was eens die enigste huis wat die boerefamilie besit het.

As hy maar net kon praat — watter wonderlike en partymaal treurige stories kon hy nie vertel nie — van donker en stormagtige nagte toe die koue winde so teen die watent gewaai het en wilde diere rondom die wa gekruip het; van al die helder someraande toe die boer se vuurtjie alleen in die wye Suid-Afrikaanse vlakke gebrand het en die deuntjie van sy koffieketel die enigste geluid was wat 'n mens kon hoor; dan weer van die dae toe die brandende son op die vlaktes neergeskyn het, en die osse stadigies die wa oor die gras en klippe getrek het; en dan van 'n eensame graf ver in die stille veld waar die oudste seun van die huis nou rustig lê en slaap.

In die aand skyn die maan en die sterretjies op die wa neer. Dis alles so stil — o so stil — en dis net of die geeste van die onrustige en treurige verlede naby die wa staan. Die osse wat hom getrek het, is al lankal dood; die baas wat eenmaal so trots op sy nuwe wa gesit het, is nou, soos die wa, afgeleef en krom.

Stilletjies kom 'n ou vrou die wit plaashuis uit en sy stap na die wa toe. 'n Rukkie staan sy in die silwer maanlig na die wa en kyk. Al die herinneringe van die verlede kom by haar op wanneer sy na die troue ou vriend kyk wat nou stadigaan begin verbrokkel. Met 'n sug draai sy om, huis-toe.

Die aandwindjie waai saggies oor die plaas, die sterretjies skitter in hulle volle prag, en die ou wa staan alleen: dis net of hy 'n sug slaak.

Uit „Die Huisgenoot“

c) Übersetze ins Afrikaans!

Dieser Apfelbaum trägt viele Früchte. — Unser Nachbar ist alt und arm. — Die Mäuse werden von der Katze gefangen. — Der Hund, das Pferd und die Kuh sind nützliche Tiere. — Der Stein ist hart, aber der Diamant ist härter. — Der Wassertropfen höhlt den Stein aus. — Die Rosen haben viele Dornen. — Guten Morgen, Onkel Wilhelm, wie geht es Dir? — Gut, danke schön, besuche mich nächste Woche. — Die Farm liegt am Fuß des Berges. — Die Kühe melken morgens und abends die Kühe. — Die Hühner meiner Mutter legen viele Eier. — Die Pflüge und Eggen werden in der Scheune geborgen. — Die Wege zur Farm sind im Sommer sehr staubig. — Wir sitzen abends auf der Veranda. — Die Männer rauchen ihre Pfeife. — In Südafrika werden viele Diamanten gefunden. — Ein Diamant muß geschliffen werden, um schön zu sein. — Das Fell des Löwen schätzen die Eingeborenen sehr. — Ist der Doktor zu Hause? Nein, er ist in der Stadt. — Die Hunde haben sich gebissen. — Wir haben uns gestern auf der Straße gesehen. — Es ist heute der Geburtstag meines Vaters. — Seine Schwester ist krank. Sie hat sich erkältet. — Mein Freund ist in Deutschland geboren und wohnt in Südafrika. — Die Dürre war in diesem Jahre sehr groß. — Dieses Buch gehört mir. — Welches Pferd hast du gekauft? — Die Schüler sind fleißig. — Das ist das Kind, dessen Vater im Kriege gefallen ist.

d) Lies und übersetze!

Oggendstond op 'n Boereplaas

O, die oggendstond op 'n boere-
plaas!
Daar trek al op die eerste rook.
Hul het gisteraand die vraag be-
wie of se beurt dit môre is [slis,
om ketel te kook.

Die môre-ster het opgegaan;
daarbinne roer al een;
daarbuite bly die rokie draai,
omdat daar nou geen windjie waai,
deur vroeë môrewêreld heen.

Die haan het op sy beuel geblaas;
hy spring al van sy tak;
'n mens sal sê, dat hy die baas
(so stap hy) is van werf en plaas
en die transport dra in sy sak.

Hom volg sy vriend, die kallekoen,
'n egte towenaar;
hy worstel met sy slange, wat
hy nukrig teken in die pad
se stof, met duister vlerkgebaar.

Die kraalvee is al moeg gelê;
hul rek die stram gewrigte uit.
Daar kom die Kaffer ook al
aan,
wat koulik oor die douveld gaan
en eers die kalwerhok ontsluit.

Sy emmer ruis van pure musiek,
so vloei dit nou uit volle speen;
musiek ook vir die kalfie, als
hy kort-kort om sy moeder wals
op nog onvaste horrelbeen.

Maar kyk, hoe staan die osse met
groot oë na die hek te tuur,
totdat vir hulle die hinderpaal
word uit die mikstok uitgehaal,
waaraan hul saans hul lywe skuur.

Die son gaan op, die vee verdwyn.
Net in die onverstoorb're vert'
stap nou die rooispan voor die
ploeg,
en agteraan die man, wat swoeg
by 'n rukkerige stert.

Die môre smelt weer met die dou,
die vrede alleen bly soos dit was.
Net 'n hen spring van haar eiers af
met groot geraas, en die brakhond blaf
vir die enkele kuiergas.

J. D. Du Toit (Totius) (1877—)

Das Substantiv — Die selfstandige Naamwoord (Fortsetzung)

3. Weitere Mehrzahlbildungen

a) Doppelbildungen auf -ers und -ere. Die Zahl dieser Subst. ist gering. Es sind sächliche Subst., die meistens noch jetzt im Dt. -er aufweisen. Die Bildung auf -ere ist meistens auf den Einfluß der Bibelsprache zurückzuführen:

eier — eiers (-re) = Ei — Eier

lam — lammers = Lamm —

Lämmer

kind — kinders (kindere) = Kind
— Kinder

goed — goeters (goedere) = Ware
— Waren

kalf — kalwers (kalwere) = Kalb
— Kälber

maat — maters (maats) = Kamerad
— Kameraden

klip — klippers (klippe) = Stein
— Steine

ruspe — ruspers = Raupe — Raupen

lied — liedere = Lied — Lieder

gelid — geleedere = Glied — Glieder,
Reihe — Reihen

gemoed — gemoedere = Gemüt —
Gemüter

kleed — klere (kledere) = Anzug
— Anzüge

volk — volkere (volke) = Volk —
Völker

b) Auf -e und -s¹⁾. Hierzu gehören:

- (i) die meistens von einem Ab. abgeleiteten abstrakten Subst. auf -ing: vergadering — vergaderinge — vergaderings sowie einzelne Personennamen auf -(el)ing: ouderling — ouderlinge — ouderlings.
 - (ii) Fremdwörter sowie veracr. Wörter mit der Hauptbetonung auf der Endsilbe: offisier — offisiere — offisiars, hotel — hotelle — hotels.
 - (iii) Wörter auf einer schwach betonten Endsilbe -or: professor — professore — professors¹⁾.
- c) Fremdwörter, hauptsächlich dem Lat. entnommen, besitzen Doppelformen: kritikus — kritikusse und kritici; politikus — politikusse und politici (siehe auch Lautlehre S. 12 u. 13 o, ie, i).

4. Unregelmäßige Mehrzahlbildungen

a) Pluralbildungen auf -(e)ns kommen hauptsächlich bei Subst. vor, die in ihrer Grundform (ndl. und oft auch dt.) auf -en enden. Die im Abschleifungsprozeß verlorengegangene Endsilbe (-e)n tritt in der Pluralbildung wieder auf: wa — waens (Wagen), lewe — lewens (Leben), genoeë — genoeëns (ndl. genoegen), gevoel — gevoelens (ndl. gevoelen).

Anm.: Einzelne Subst., die ihren Pl. auf e bilden, besitzen außerdem eine Form auf -ens: vark — varke (lokal auch varkens), bed — bedde (beddens), vrou — vroue (vrouens).

b) Einzelne Wörter bilden wie auch im Dt. ihren Pl. durch Änderung eines Teiles des Wortes:

- (i) Wörter auf -man erhalten im Pl. -liede, -lui oder -mense: seeman — seeliede, koopman — koopmans — koopmanne (auch kooplui, koopliede), werksman — werksmense (auch werkslui, werksliede), aber Engelsman — Engelse, Fransman — Franse, buurman — bure;
- (ii) durch sinnverwandte Ableitungen und Ersatzwörter gleicher Bedeutung: bedrog — bedrieërye, genot — genietinge, doel — doeleindes, aanbod — aanbiedinge (auch aanbiedings), leer — leerstellinge, eer — eerbewyse, ete — maaltje, hoop — verwagtinge (auch verwagtings), arbeid — werksaamhede.

¹⁾ Die Pl.-Bildung auf -s ist als reineres Afr. zu betrachten.

- c) Man merke sich folgende Subst., welche bei verschiedenen Mehrzahlendungen eine verschiedene Bedeutung haben:

maat (maats — maters) = Kameraden	(mate) = Maße
saal (saals) = Sattel	(sale) = Säle
vorm (vorms) = Formulare, Form, Gerät	(vorme) = Stil, Form
skof (skowwe) = Schultern (eines Tieres)	(skofte) = Arbeitschichten
letter (letters) = Buchstaben	(lettere) = Literatur
bad (baaie) = warme Quellen	(badde, baddens, batte) = Bad (im Haus)
blad (blaaie) = Blätter (eines Buches)	(blare) = Baumblätter
drif (driwwe) = Flußdrifte	(drifte) = Leidenschaften
hoop (verwagtinge) = Hoffnung	(hope) = Haufen
rug (rugge, rugte) = Rücken	(rûe[ns]) = Hügelkämme
goed (goedere) = Güter, Handelsware	(goeters) = allerlei Dinge

Ann.: (i) Der Pl. bei Maß- und Zahlangaben wird in der Regel nicht bezeichnet, wenn ein bestimmtes Grundzahlwort vorangeht. Der alte Pl. der Neutra war ohne Endung. Die Übertragung auf männliche und einige weibliche erfolgte später durch Analogie: tien pond (zehn Pfund), ses jaar (sechs Jahr), drie uur, twintig myl (aber: twee vate bier — zwei Fässer Bier, vier maande en ses dae oud — vier Monate und sechs Tage alt). Hierzu gehören einzelne Zusammensetzungen, die einen Massenbegriff ausdrücken wie onkruid, vee, sowie Wörter mit den Suffiggen hulle- und -goed: Pa-hulle (Vater und seine Leute), lekkergoed, wasgoed, kooigoed.

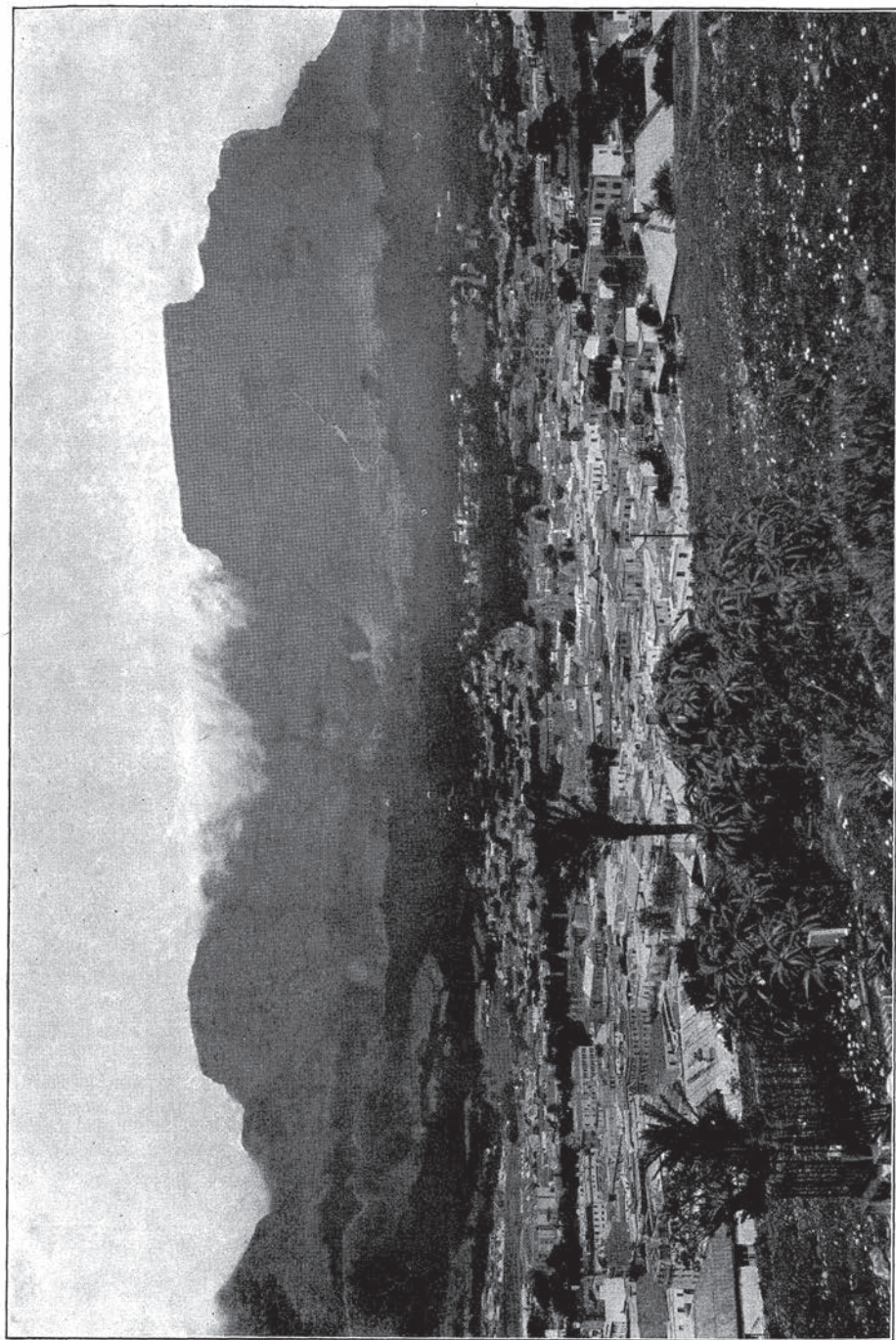
(ii) Einzelne Subst. kommen (wie auch im Dt.) nur in der Einzahl vor (Singularia tantum): a) Stoffnamen: goud, silwer, sand, b) Abstrakta: deug, geduld, ouderdom, c) Eigennamen: Duitsland, Pretoria.

(iii) Einzelne Subst. kommen (wie auch im Dt.) nur in der Mehrzahl vor (Pluralia tantum): harsings (Gehirn), fraaiings (Franzen), semels (Meie), masels (Masern), stuipe (Krämpfe), resies (Rennen), die Trope (die Tropen), die Klassieke (die Klassiker).

Übungen — Oefeninge

a) Lies und übersehe!

'n Goeie boek is die beste vriend. Die mens het maar een neus, een mond en een hart. My broer is mark-toe, maar hy het sy beursie vergeet. My maat is die seun van die moderator. Die skoolkind het sy arm en sy been gebreek. Ons dominee sing 'n psalm by die begin van die diens. 'n Vis lewe in die water en 'n voël in die lug. Die Kaffer maak 'n put met die graaf. Die leerling het die graf van die onderwyser besoek. Die ossewa maak baie stof langs die pad.

Kapstadt am Fuße des Tafelbergs

'n Dronkaard is die skande van sy familie. Die direkteur van die mynmaatskappy het afgetree. Die universiteit het 'n nuwe professor gekry. Die generaal het die dapper soldaat geluk gewens. Die sangeres het 'n mooi lied gesing. Ons moet altyd die waarheid liefhê. Die smid het die perd se hoef weer reggemaak. In die vergadering was daar net een vrou. Die stad lê tien myl van die kus af. My buurman het sy oudste dogter verloor. Op my reis deur Suid-Afrika was ek saam met 'n Engelsman, 'n Fransman en 'n Duitser. Alles sal regkom, as iedereen sy plig doen.

maar — nur; diens — Gottesdienst; put — Bod; stof — Staub; dronkaard — Trunkenbold; altyd — allezeit, stets; vergadering — Versammlung; regkom — wieder gut werden.

b) Gib die Pluralform sämtlicher Subst. im vorstehenden Lesestück an!

c) Übersehe (mit Hilfe des Wörterbuches)!

Die beiden Hauptstädte der südafrikanischen Union sind Kapstadt und Pretoria. — Die Hauptstadt Deutschlands ist Berlin. — Wie geht es dir? Danke, es geht mir gut. — Ich hoffe, wir werden uns bald wiedersehen. — Dieser Baum ist ein Apfelbaum, in jedem Jahr fallen viele Äpfel ab. — Die Not der Zeit ist groß. — Viele Menschen leiden Armut. — Wir haben im Hause zwei Katzen und einen Hund. — Dieses Wasser ist trübe. — Guten Morgen, Wilhelm. — Kommst du uns nächste Woche besuchen? — Jawohl, ich danke für die Einladung. — Unsere Schule ist ein großes Gebäude. — Sie liegt in der Mitte der Stadt. — Im Klassenzimmer stehen vier Tische und zwölf Stühle. — Der Lehrer schreibt mit Kreide an die Tafel. — Der Schwamm ist auf den Boden gefallen. — Die Schüler lesen in ihrem Lesebuch. — Die Hüte und die Mäntel hängen an der Wand in der Nähe der Tür. — Wir haben eine große Lampe im Zimmer. — Bitte, schließen Sie die Tür. — Wir verlassen jetzt die Schule. — Meine Schwester ist krank. — Was fehlt ihr denn? — Sie hat sich erkältet. — Mein Bruder ist sehr glücklich. — Er hat den ersten Preis in seiner Schule erhalten. — Mein Onkel hat mir ein Schreibheft und einen Bleistift geschenkt. — Es regnet. — Wir werden morgen wahrscheinlich nicht auf die Jagd gehen können. — Man kann morgens niemals wissen, was abends geschehen wird. — Meine Herren, ich wünsche Ihnen eine gute Reise und angenehme Ferien. — Wir werden die Ferien auf der Farm verbringen. — Meine Mutter hat eine schöne Torte gebacken. — Mein Vater hat morgen Geburtstag. — Die Kühe brüllen auf der Weide. — Abends hört man die Löwen in der Ferne brüllen. — Morgen fahren wir mit dem Ochsenwagen in das Feld. — Alles Gute, auf Wiedersehen.

Leesestude — Leesoefeninge

1. Kaapstad

Uit 'n oogpunt van geskiedkundige en algemene belang bied die stad Kaapstad, wat aan die westelike strand van Tafelbaai lê, en hoog opklim teen die skilderagtige Tafelberg, ontelbare aantreklikhede. Daar is veel wat romanties is in hierdie indrukwekkende ou stad, wat oor die tweehonderdenvyftig jaar oud is. Die kosmopolitiese aard van sy bevolking, die eienaardige boukuns van die ouer geboue, die Parlementsgebou, die Museum, die kunsgalerye en ander openbare inrigtinge, en bowenal die beroemde ou Kasteel, waar die vroeë neder-setters saamgestaan het, om hulleself teen die aanval van Hottentotte te verdedig, dra almal by tot die besienswaardighede.

Van uit die baai gesien, is Kaapstad ongetwyfeld een van die pragtigste plekke in die wêreld, maar as die besoeker 'n omvattende begrip van die stad en sy boomryke voorstede wil kry, moet hy gebruik maak van die lugspoor en die stad besien bo van die noordelike punt van Tafelberg af. Hierdie pasvoltooide onderneming stel 'n mens in staat om die kruin van die berg binne 'n halfuur van uit die hartjie van die stad af te bereik. Dan lê die groot panorama — die baai, die dok, die stad en sy voorstede — soos 'n groot tentoonstelling voor 'n mens se voete uitgesprei. Hierdie spoor het die beroemde kruin in bereik van almal gebring. Ander interessante toggies is die reisie per trem of bus na Kampsbaai deur Seepunt, en daarvandaan terug oor Kloofnek, tussen Leeukop en Tafelberg; 'n uitstappie deur die skaduryke lanings van die voorstede na Groote Schuur, die beroemde tuiste wat Cecil Rhodes aan die volk van Suid-Afrika as woning vir die Eerste Minister nagelaat het; na die Rhodes-gedenkteken hoog teen die helling van Duiwelspiek, en uiteindelik na die dok, waar daar die bonte gewoel is van 'n belangrike seehawe, waar die skepe van baie lande aandoen.

Hoewel altyd aantreklik, is die Kaapse Skiereiland op sy beste tussen die maande Oktober en April, want dan bly die lug feitlik wolke-loos, dit reën baie selde, en daar is die soele somerlug met die sagte seewindjie. Behalwe hierdie natuurlike voordele is daar nog die veelvuldige gesellige geleenthede wat 'n groot rol in die lewe van die mense speel, en daar is inderdaad min besoekers wat nie menige genotvolle aande deurbring deur te luister na die musiek van die Kaapse orkes nie.

Uit „Die Huisgenoot“

2. Maar een Suid-Afrika

Gee my 'n roer in my regterhand,
Gee my 'n bok wat vlug oor 'n rand,
En 'n flukse perd, om hom weg te dra:
Gee my Suid-Afrika!

Gee my 'n kamp, waar bossies groei,
Gee my 'n fraai volstruis, wat broei,
En 'n boere-seun, wat baie wa:
Gee my Suid-Afrika!

Gee my 'n koppie om op te staan,
Gee my die Swartland met al sy graan,
En nooit ofte nimmer hoor jy my kla:
Gee my Suid-Afrika!

Gee my 'n vlakte, ruim en wyd,
Gee my die veld se oneindigheid,
En die lekker geur wat die lug daar dra:
Gee my Suid-Afrika!

A. D. Keet (1888—)

§ 17

Die Diminutiva — Die Verkleinwoorde

Die Diminutiva oder Verkleinerungswörter werden im Afr. auf -ie gebildet. Jedoch je nach dem Auslaut des Wortes wird -j, -tj, -etj, -entj, -k oder -p vor diese Endung hinzugefügt¹⁾.

- a) mittels **-ie** Wörter auf f, g, k, p, s: duif — duifie, brug — bruggie, boek — boekie, kamp — kampie, huis — huisie;
- b) mittels **-jie** Wörter auf d und t: lied — liedjie, kat — katjie, gewaad — gewaadjie, put — putjie, vat — vaatjie;
- c) mittels **-tjie** Wörter, die mit einem langen Vokal oder mit einem nach langem oder unbetontem Vokal stehenden l, n oder r endigen: klou — kloutjie, stoel — stoeltjie, tuin — tuintjie, blaar — blaartjie, tafel — tafeltjie;

¹⁾ Siehe J. Hoge: Ondersoekings oor die gebruik v. d. verkleinwoord in Afr. (Annale v. d. Univ. v. Stellenbosch. Jg. X, B. Aufl. 1, 1932).

- d) mittels **-etjie** Wörter auf l, m, n, ng und r mit vorangegehendem kurzen betonten Vokal: dam — dammetjie, manél — manéletjie, kan — kannetjie, gang — gangetjie, ster — sterretjie;
- e) mittels **-entjie** meistens Wörter, die auf einen betonten Vokal enden und in der nbl. Grundform ein n aufweisen: wa (ndl. wagen) — waentjie, nooi — nooientjie;
- f) mittels **-kie** mehrsilbige Wörter auf -ng, deren Endsilbe nicht betont ist: koning — koninkie, woning — woninkie (anstelle des Belars, der im Auslaut sowieso als k ausgesprochen wird, wird auch k geschrieben);
- g) mittels **-pie** Wörter auf -m mit vorangegehendem langen Vokal oder Konsonant: toom — toompie, skelm — skelpie, arm — armpie.

Ann.: Eine Reihe von Subst. erhalten in der Diminutivbildung Vokaldehnung oder Verdoppelung des Endkonsonanten. Es gelten hierbei dieselben Bedingungen wie bei der Mehrzahlbildung der betr. Wörter: blad — blaadjie, vat — vaatjie, pad — paadjie, glas — glasie, spel — spelletjie (auch: speletjie), rib — ribbetjie.

Übungen — Oefeninge

a) Schreibe die nachfolgenden Sätze in der Diminutivform!

1. My duif het 'n mooi kuif.
2. Die muggie steek die kind in sy rug.
3. Die vrou bak 'n lekker koek.
4. In die kamer brand die lamp.
5. Op die graf staan 'n wit kruis.
6. Die os en die esel is in die stal.
7. Die man sing 'n ou lied.
8. Die Kaffer het sy hut van gras en strooi gebou.
9. Die wilde kat wat ons gevang het, het 'n skerp klou.
10. Die voël het uit sy kooi weggevlieg.
11. My broer bring die skoen na die skoenmaker.
12. Die lepel en die vurk lê in die skuiflaai.
13. Die neutkraker en die huissleutel lê op die tafel.
14. Die pan en die ketel staan op die stoof in die kombuis.
15. 'n Vonk van die vuur het die houtstapel aan die brand gesteek.
16. Agter ons woning staan die ossewa en by die dam die perdekar.

17. Die soldaat het sy helm, sy geweer en sy degen aan die museum geskenk.
18. Die wurm het 'n gat in die vloer geboor.
19. Die naam van die kind staan bo-aan op sy skryfboek.
20. My vader het sy sambreel in die dorpswinkel laat staan.

b) Gib die Grundform sämtlicher in nachstehendem Lesestück enthaltenen Diminutiva an!

'n Mak Kwaggatjie

Hier op ons buurman se plaas loop 'n mooi klein kwaggatjie rond. Die ou vulletjie met al daardie swart strepies oor sy hele lyf tot onder by sy hoefies, het al so mak geword dat hy saam met die perde veld-toe gaan, saam daar wei en dan saans huis-toe kom net soos 'n opregte groot meneertjie. Toe ons buurman voorverlede jaar in die winter op 'n skiettog in die laeveld was, het hy en drie seuns die oudjie met die wit neusie gevang.

Hy was toe nog maar klein. Met die afdwaal het die ou vulletjie wat so rats weggespring het, van die drif af in 'n voetpaadjie na die waens runnik-runnik gedraf. En toe tant Koba met 'n emmer water van die spruit kom en hom gewaar, moes 'n mens tog gesien het, hoe sy die emmer water weggooi, en gehoor het, hoe sy na die waens se kant skreeu: „Kwagga! ... Kwagga! ... kom gou, julle mans. ... kom gou!“

Die mans het van die waens aangehardloop en geprobeer om die liewe ou diertjie met al sy strepies in die hande te kry. Dit was tevergeefs, tot 'n ruiter te perd hom op die ou end flou geja het.

Nou draf die gestrepte ou perdjie so mooi saam met die stalperde oor die plaas: arme ou wesie, liewe, mooi ou diertjie! kwaggatjie! wilde kwaggatjie!

Uit „Die Kleinspan“

mak — zahm; kwagga — Zebra; ou — (Rosenwort) lieb; streep — Streifen; voorverlede — vorlehte(r); skiettog — Jagdzug; laeveld — Niederung, Ebene; afdwaal — abirren; rats — flugs; drif — Flußbett; runnik — wiehern; spruit — Bach; hardloop — rennen; flou — schlapp; wesie (Diminutiv) — Waise.

c) Übersetze ins Afrikaans:

Frühling

Aus den Jugendtagen haften mir als eine der schönsten und zartesten Frühlingsgedichte jene Verse von Eduard Mörike unvergeßlich im Gedächtnis:

Frühling läßt sein blaues Band
Wieder flattern durch die Lüfte,
Süße, wohlbekannte Düste
Streifen ahnungsvoll das Land.
Weilchen träumen schon,
Wollen balde kommen.
— Horch, von fern ein leiser Harfenton!
Frühling, ja, du bist's!
Dich hab' ich vernommen!

Wenn die Sonne ihren tiefsten Stand erreicht und der Kalender die längste Nacht verzeichnet hat, wenn ein neues Jahr die ersten Schritte getan hat und wir schon wieder die Tage länger werden sehen, dann kommt uns von Tag zu Tag das Glück stärker zum Bewußtsein, daß Frühling ist. — In Liedern und Versen ist das Lob des Frühlings immer wieder gesungen worden, und Zungen und Pinsel haben ihn gerühmt. Aber immer wieder ist er etwas Neues, sehnsüchtig erwartet und dann freudetrunken begrüßt. — Seht euch den Frühling an. Es ist die schönste Zeit, die der Mensch kennt. Denn es ist die Zeit der Jugend und des Wachsens, die Zeit, da die Knospen sprießen. Er ist der ewige Wunsch unseres Lebens.

Haften — geheg wees; Gedächtnis — geheue; Duft — geur; rühmen — prys; sehnsüchtig — vol heimwee; denn — want; wachsen — groei; Knospe — blomknop, bloeisel.

Leseftück — Leesoeefening

Afrikaanse Wiegeliedjie¹⁾

(Musik von Emiel Hullebroeck)

Lamtietie, damtietie, doedoe my liefstetjie,
Moederhartrowertjie, dierbaarste diefstetjie,
Luister, hoe fluister die wind deur die boompjetjie,
Heen en weer wieg hy hom al oor die stroompjetjie,
„Doedoedoe bladertjies,
Slapenstyd nadertjies;
Doedoedoe blommetjies,
Nag is aan't kommetjies.“
So sing die windjie vir blaartjies en blommetjies.

¹⁾ Die Diminutivform ist der Kindersprache eigen. Dieses Kinderlied jedoch gibt Beispiele einer übertriebenen Diminutivbildung. Der Dichter nennt es selbst: „Liefdesonsin“ Liebesunsinn. Das Lied ist erhältlich bei Alsbach & Co., Amsterdam.

Bo in die bloue lug flikker die sterretjies,
 Hemelse brandwaggies, lampies van verretjies,
 Wakend oor windjies en wolkies en stroompietjies,
 Wakend oor mensies en diertjies en boompietjies,
 „Wees maar gerustetjies,
 Slaap maar met lustetjies.“
 So sing die sterretjies, —
 Stilletjies, verretjies:
 Vuurvliegies, lugliggies, ewige sterretjies!

Onskuldige ogies en voetjies en handetjies,
 Wie weet hoe ver moet my kleintjie nog ganetjies,
 Ver deur die wêreld se kronkels en ganetjies!
 Bly tog maar kleintjies en bly dit maar langetjies,
 Bly maar by moedertjie,
 Kindlief se hoedertjie —
 Slaap in haar arrempies,
 Saggies en warrempies —
 Doekies dan, doekies in moeder se arrempies!

C. J. Langenhoven (1873—1932)

§ 18

Das Adjektiv — Die byvoeglike Naamwoord

A. Gebrauch des Adjektivs

Gebruik van die byvoeglike Naamwoord

Wie im Dt. kommt das Adjektiv oder Eigenschaftswort im Afr. als Attribut oder als Prädikat vor: Die man is ryk (Der Mann ist reich). Daar woon 'n ryk man (Dort wohnt ein reicher Mann).

1. Adjektive, die nur attributiv gebraucht werden:

- Adj., die von Orts- oder Personennamen abgeleitet sind: Afrikaanse taal, Kaapse wyn, Duitse wetenskap, Atlantiese Oseaan, Kantse Filosofie;
- Adj., die Ort, Richtung oder Zeit angeben: die agterste os, die daelikse brood, 'n sydelingse beweging;
- Adj., die von Subst. abgeleitet sind: letterkundige vereniging, ouderlike woning, huislike lewe;
- stoffbezeichnende Adj.: 'n goue ring, 'n yster ketting (auch silwerketting, gla(a)skas).

2. Adjektive, die nur prädiſativ gebraucht werden:

- a) Adj., die mit beſtimmten Verben ſo eng verbunden ſind, daß ſie ſchwer getrennt werden können: *kwyd raak, kwalik neem, wys maak, bloot lê*;
- b) Adj. von Verbalſtämmen: *bewus, begaan, geneig, ingenome, vervul, wenslik*.

Ann.; Einzelne Adj. können auch attributiv gebraucht werden, jedoch wechſelt in dieſem Fall die Bedeutung, je nachdem ſie prädiſativ oder attributiv auftreten:

Hy is in die ſaak betrokke (Er iſt in die Sache verwickelt).

Ons het vandag 'n betrokke lug (Wir haben heute einen bedrückten Himmel).

Hy lyk ingenome daarmee (Er ſcheint davon eingenommen).

'n Ingenome ſtandpunt is moeilik om te verlaat (Ein eingenommener Standpunkt iſt ſchwer aufzugeben).

B. Einteilung der Adjektive — Indeling van die byvoeglike Naamwoorde

Die Adj. werden in zwei Hauptgruppen eingeteilt:

1. Adj., die eine Eigenschaft oder ein Kennzeichen angeben: *mooi, lelik, goed, sleg, ryk, droog, hoog* u. a.
2. Stoffadjektive: *ſilwer, goud, yster, riet, ferweel, koper* u. a. Dieſe Subſt. haben adj. Charakter, wenn ſie attributiv auftreten. Landläufig werden ſie mit dem darauffolgenden Subſt. zuſammengeſchrieben: *ſilwerlepel, ysterpot*. Sie ſind nicht mit den ſog. echten Zuſammenſetzungen zu verwechſeln wie: *erdvark* (erdepot), *klipsalamander* (klipmuur), *waterhond* (waterblaas). In dieſem Fall ſind ſie von den ſtoffbezeichnenden Subſt. nicht zu unterſcheiden.

Ann.: Außerdem gibt es adjekt. gebrauchte Pron., Zahlwörter und Partizipien: *Dieselfde vrou was gister hier. Daar is maar min water in die dam. Ons het 'n deurdringende reën gehad. Die gebreekte wiel van die wa moet weer reggemaak word.*

Übungen — Oefeninge

a) Bilde kurze Sätze, in denen folgende Adj. prädiſativ vorkommen!

<i>groot</i> (groß)	<i>treurig</i> (traurig)	<i>donker</i> (dunkel)
<i>goed</i> (gut)	<i>pragtig</i> (prächtigt)	<i>koud</i> (kalt)
<i>aangenaam</i> (angenehm)	<i>gesond</i> (geſund)	<i>onwillig</i> (unwillig)
<i>kwalik neem</i> (übelneh-)	<i>diep</i> (tief)	<i>gehoorsaam</i> (gehörſam)
<i>kosbaar</i> (koſtbar) [men]	<i>lelik</i> (häßlich)	<i>kwaai</i> (böſe)
<i>beroemd</i> (berühmt)	<i>vrolik</i> (fröhlich)	<i>lang</i> (lang)
<i>droog</i> (trocken)	<i>mak</i> (zähm)	<i>slim</i> (klug)
<i>nat</i> (naß)	<i>deugſaam</i> (tugendhaft)	<i>laag</i> (niedrig)

moeilik (mühsam)	ontevrede (unzufrieden)	arm (arm)
hoog (hoch)	eentonig (eintönig)	breed (breit)
helder (hell)	bevrees (ängstlich)	klein (klein)
lief (lieb)	vlug (schnell)	stout (unartig)

b) Unterschiede in nachfolgendem Lesestück die attributiv gebrauchten Adjektive!

Lesestücke — Lees oefeninge

1. Die ideale Kombuis

'n Lugtige kombuis met glimmende wit porselein, blink aluminium-ware, kleurryke verf en veral handige, doelmatige werktgereedskap, daarin bestaan die huisvrou se droom van 'n ideale kombuis. Met so'n uitrusting voel sy, kan sy die hele wêreld versit. Veral die kookgereedskap waarmee die moderne kombuis uitgerus word, moet so bruikbaar moontlik wees. Die huisvrou moet onthou dat die grootste gedeelte van haar dag se werk in die bereiding van die voedsel lê en vir dié doel moet sy alles so tyd- en werkbeparend moontlik hê. Die kombuis moet aan altwee vereistes voldoen. — Waar die meeste huisvrouens na soek is seker 'n manier om die skottelgoed-wassery te vergemaklik en te verkort. Die meeste van hulle ken reeds daardie vuurvaste glasware en die goudbruin erdeware, wat in die warmste oond gestee kan word, sonder gevaar dat dit sal bars. Noudat sy hulle eenmaal gebruik, wil sy tot die ou manier van vuil, aangebrande potte met nog 'n hoop opdien-skottels boonop, nie terugkeer nie.

Die vloer is bedek met donker-blou wasbare teëllinoleum; die mure met ligte blou verf beskilder; teëls of linoleum in ligte blou bedek die onderste gedeelte van die mure; die meubels is helder-blou en die houtwerk wit; die gordyntjies is van oranje en blou geruite katoen. Die rangskikking is sodanig dat die werk bespoedig en vergemaklik word; nabymekaar is die skottelgoedrak, wasbak en kombuiskas, en dit in die beste lig, voor die venster. Die tafel het 'n wit, wasbare enommelblad en handige kassies en laaie. Selfs 'n ouderwetse steenkoolstoof in 'n uitgeboude hokkie sal nie afbreuk kan doen aan die gerief en skoonheid van die kombuis nie. In die hoek van die kombuis staan die nuwe besem. Langs die blink stoof staan 'n groot kas waarin die vuurmaakhout lê. Aan die bruin rak teen die muur hang die wit koppies. Die pierings staan op die breë rak, in die kassies van die groot tafel is die messe, vurke en lepels, die vleisborde staan in die spens.

Uit „Die Huisgenoot“

2. Uit die Koerant — Aus der Zeitung

Geklassifiseerde Advertensies

BOERDERY- BENODIGHEDE

PLANTERS ens., Hooi-
harke en Egge. —
Almal splinternuut. Ho-
ward se 2-ry-planters met
kunsmistoestel. £ 12/10/-.
Zig-Zag-egge, 12 voet, 269
pond, met pypvormige
koppelstang, 65/-. Self-
lossende Hooiharke, 10
voet, £ 10/10/-. K. M. B.,
V.O.S. Miller-Wyndham
Morris, P. K. Miller, K. P.

MALARIA en die Mus-
kiet. — As u glo dat
die muskiet die oorsaak
van Malaria is, verminder
dan dierisik van aanvalle
deur skermes aan die bui-
tedeure en -vensters en
die verandas van u huis
aan te bring. As u dit ge-
doen het, hou u ook vlieë
buite. Ons het Monel-
gaas in voorraad; dit is
deurgaans van wit metaal
en absoluut roesvry. Ver-
kry prysopgawes van ons
vir volledige skermes of
vir die gaas alleen. Groen
en gegalvaniseer ook
voorrading. Skryf vandag.
Môre kan dit te laat wees.
— Hansford Bpk., Posbus
974, Durban, en Posbus
4843, Johannesburg.

LESERS! Ondersteun
U ons Adverteerders?

GEMENG

DIE WONDERSEEP
maak alles in die huis
skoon: kombuisgereed-
skap, meubels, vloere,
deurknoppe, vensterruite,
ens., verwyder olie of
vetkolle van enige kle-
dingstof, asook van die
hande. Absoluut onmis-
baar vir die huisgesin.
Elk van 1 pond 1/6 posvry,
van Gesondheidslabora-
torium, 513 Mutualgebou,
Pretoria.

MOENIE daardie pot,
pan of ketel wat lek,
weggooi nie. Herstel hom
met „Mend-All“-metaal-
sement. Word so hard as
staal. Kan blink gevyl
word. 1/6 per pakkie, pos-
vry, of twee pakkies vir
2/6. — C. W. Hart, 753
Schoemanstraat,
Pretoria.

ESTCOURT-SPEK. —
Voorpart sonder be-
ne, 8d., keurige Rolspek,
9d., keurige Middelstuk,
1/3, Gerookte Ham, 1/3,
Posgeld 1/- vir 10 pond,
K.M.B. — Brokensha's,
Estcourt, Natal.

NOEM ASSEBLIEF
ONS KOERANT WAN-
NEER U AAN ADVER-
TEERDERS SKRYF.

LOSIES, HOTELLE, LOSIESHUISE

EERSTELAS ge-
meubileerde kamers,
met of sonder losies, naby
trems. — Doen aansoek
Warrington House, Kerk-
straat 321, P. Maritzburg.

IN die hartjie van die
stad, teenoor die Tuine,
modern, nuut gemeubi-
leer, elektrisiteit dwars-
deur; eersteklas ete, volop
vrugte en groente; losies-
geld billik. — Privaat
Hotel Victoria, 52 Ko-
ningin Victoriast., Kaap-
stad. Foon: Sentraal 292.
Onder nuwe bestuur.

MOSSELBAAI, vir u
vakansie, waar dit
warm in die winter en
koel in die somer is, heer-
like klimaat, minder wind
as in enige ander hawe
langs die kus, uitmun-
tende gholfbaan met 18
putjies, warm seewater-
baddens, danspartye,
krokkie, tennis, ens. Ver-
dere inligting van die
Sekretaris, Publisiteits-
vereniging, Bus 73, Mos-
selbaai.

C. Declination des Adjektivs

Verbuiging van die byvoeglike Naamwoord

- a) Selbständig, d. h. substantivisch gebrauchte Adj. erhalten stets -e: Die **dowe** het die geluid nie gehoor nie. Die **ryke** is daarom nie gelukkiger as die **arme** nie.
- b) Nur das attributivisch gebrauchte Adj. kann im Afr. die Beugungsendung -e erhalten. Hierzu gehören:

1. Die einsilbigen Adj. auf d, f, g, s:

auf **d**: 'n wilde streek, 'n harde pad:

- a) d wird zwischen Vokalen sowie nach langem Vokal (Diphthong) elidirt: 'n koue wind;
- b) nach kurzem Vokal, der in der Beugung kurz bleibt, wird der Konsonant verdoppelt: 'n gladde tong;

auf **f**: in der Beugung geht f in w oder Doppel-w über: 'n liewe kind, 'n growwe stem;

auf **g**: a) g wird wie oben d elidirt: 'n hoë toring, 'n leë beursie;

- b) Adj., die in der nbl. und oft auch dt. Grundform ein t aufweisen, fügen das t in der Beugung nach kurzem Vokal wieder ein: 'n slegte gewoonte, 'n sagte vrug;

- c) wie bei d wird auch das g hier verdoppelt: 'n vlugge voël, 'n logge gevaarte;

auf **s**: 'n dwase storie, 'n bose mens, die Joodse gevaar, die Franse taal:

- a) Bleibt der Vokal in der Beugung kurz, so tritt wie bei d und g Verdoppelung des End-s ein: Hy stap met rasse skrede, 'n krasse waarheid;

- b) Auch hier wird das in der nbl. Grundform vorhandene t in der Beugung wieder eingefügt: 'n juiste standpunt, 'n vaste besluit.

- c) Ausnahmen sind: fris weer, 'n los tand, bros hout.

2. Die mehrsilbigen Adj., mit Ausnahme derjenigen auf -er: 'n gehoorsame kind, 'n gewapende bende, die Engelse vloot. Hierzu gehören ebenfalls die Superlative und die Partizipien, die adj. gebraucht werden: Die vermaaklikste toneel, 'n gebreekte koppie, spelende kinders, stilstaande waters.

Anm.: Bei Adj. auf -el und -er (außer den Komparativen) sind Doppelformen gebräuchlich: 'n edel oder 'n edele mens, 'n seker oder 'n sekere dag, uit louter oder loutere liefde. Die Form ohne -e jedoch ist die gebräuchlichste.

3. In übertragener Bedeutung gebrauchte Adj. sowie Adj. die besonders betont werden.

Beispiele: (wörtlich):

'n arm kind
'n diep kloof
'n ryp perske
'n ryk man
'n skoon gesig
'n suur lemoen
'n vol beker
'n wys skoolkind ufw.

(übertragen):

'n arme kèrel
'n diepe indruk
'n rype ervaring
'n ryke verlede
'n skone geleentheid
'n sure ondervinding
met sy volle toestemming
'n wyse raad ufw.

4. Alte Beugungsformen (Genitiv- und Dativformen) treten noch in einer Anzahl von stehenden Redensarten auf: goedsmoeds, blootshoof, te goeder trou, ten ewigen dage, niks nuuts, iets groots, velerlei, ten goede, van ganser harte u. a.

Übungen — Oefeninge

a) Ergänze die richtige Adjektivform:

1. Die pad loop deur 'n (wild) en (woes) streek.
2. Die (swaar) waens kan maar moeilik oor die (glad) pad ry.
3. Die (kou) wind maak 'n (dof) geruis deur die (hoog) bome.
4. Die (vlytig) dogtertjie van ons (oud) buurman is 'n (lief) kind.
5. 'n (Sleg) gewoonte moet 'n mens afwen.
6. Die (vlug) voëls verlaat ons in die (straf) winter.
7. In die (groot) dorpe woon die (ryk) mense in (hoog) huise.
8. Dis 'n (boos) mens wat die (ongelukkig) armes nie help nie.
9. Die (ou) skaapwagter het 'n (dwaas) storie vertel.
10. Die (gelukkig) boer stap met (los) skrede oor sy (mooi) plaas.
11. Die (laas) vergadering het 'n (vas) besluit geneem.
12. 'n (Doods) stilte het in die (groot) saal geheers.
13. Ons kan die (slaafs) handelwyse van die man nie goedkeur nie.
14. Die (verruklik) toneel het die Toeskouers baie geboei.
15. Die (gebreek) horlosie kan nog reggemaak word.
16. 'n (Intellektueel) ontwikkeling van die (Afrikaans) jeug is van (groot) belang.
17. Die misstap sal hy ten (ewig) dage beklaag.
18. Die dief is op (heet) daad betrap.

19. Ek wens jou van (gans) harte 'n (gelukkig) en (voorspoedig, nuut) jaar toe.

20. In die lewe van (ieder) mens is daar veel (goed) maar ook baie (sleg).

b) Verwende volgende Adj. in kurzen Sätzen: 1. attributiv, 2. präfixativ!

groot, goed, aangenaam, silwer, dood, hard, kosbaar, beroemd, droog, nat, vrolik, moeilik, grof, helder, lief, swaar, trots, woes, breed, donker, kwaai, gehoorsaam, kinderagtig, lang, vol, spaarsaam, koper, dapper, warm, rooi, bitter, wreed, wyd, sleg, juis, kalm, hulpeloos, ewig, vrymoedig, diep.

Beispiel: Die man is 'n goeie vader. — Die brood is goed.

c) Übersetze ins Afrikaans!

Die Mühle von Sanssouci

Als Friedrich der Große sich das Schloß Sanssouci gebaut hatte, stürzte ihn, wie erzählt wird, das Geflapper einer dicht danebenstehenden Mühle, und er ließ den Müller sagen, er wolle sie ihm abkaufen, wieviel er auch haben wolle. Der Müller wollte aber nicht darauf eingehen. Da ließ ihn der König vor sich kommen.

„Hör' Er“, sagte der König, „Seine Mühle stört mich, ich will sie Ihm abkaufen. Wieviel will Er denn dafür haben?“

Der Müller aber blieb dabei, daß er sie nicht verkaufen könne; es sei ein altes Familienerbe; sein Vater und sein Großvater hätten schon die Mühle gehabt, und er wolle sie auch seinem Sohne hinterlassen. Da wurde der König ärgerlich und drohte, er werde nicht viel Umstände machen; er werde die Mühle abschäßen lassen, wieviel sie wert sei, und dann ihm das Geld geben. Der Müller ließ sich nicht einschüchtern und meinte, das würde doch wohl nicht gehen, denn es gäbe ja Gottlob noch ein Kammergericht in Berlin.

So gern der König die Mühle gehabt hätte — die Antwort freute ihn doch, und er hieß den Müller gehen. Die Mühle aber steht noch heutzutage da, dicht bei Sanssouci.

Wilhelm Schwarz

daarop ingaan — aanneem; Hör' Er — alte Anredeform in der 3. Pers.; droën — dreig; Umstände machen — komplimente maak; abschäßen — skat; einschüchtern — bang maak.

Leesestücke — Leesoeffeninge

1. Kilimandjaro

Eindelik, ons sien hom — Kilimandjaro, wat met sy sneeu-reine aanblik uit die verte so menigmaal die afgedwaalde reisiger in die

koorsige laeveld gelawe het. Teer soos 'n droombeeld, wat elke oomblik weggeblaas kan word, verhef die mistige blou gevaarte hom teen die dynserige westerlug, gedurig omring van wolke, wat hom elke oomblik aan die oog onttrek, en waartussen die sagte ronde omtrekke van sy ewige sneeukoepel alleen met moeite onderskei kan word.

Ons het die plek verbygegaan waar Outram, 'n ervare jagter, in die begin van hierdie jaar deur 'n gekwete leeu gedood is. En 'n bietjie verder die vermaarde Salaita-kop waar jong Afrikaners in die slag met Von Lettow se troepe by dosyne afgemaak is. In die verbygaan kon ons nog die ou skanse en nagemaakte kanonne, waarmee die onnosele aanvoerder van ons kant en sy jong span ongeoeffende soldate hulle in die hinderlaag laat lok het, bo teen die koppe sien. 'n Sweem van die tragiese wat aan hierdie twee plekke verbonde is, en wat in die verlatenheid van die veld reeds uitdrukking vind, het ons onwillekeurig tot die bewussyn gekom, ten spyte van die opgewondenheid, waarmee ons die verskyning van die groot sneeuberg begroet het. Op die plek, waar die onbekende regimente geval het en begrawe lê, staan 'n eensame, oer-oue kremetartboom en die noodlottige graskoppie, wat vir altyd as 'n monument daar sal bly. Waar Outram aan sy einde gekom het, groei net asgaairosse en haakdorings en strek die wildernis kleurloos aan alle kante uit. Die eerstes was baie, hierdie maar net een: en tog was dit die lot van die laaste, wat die meeste indruk op ons gemaak het. Daar was iets in soos die donker voorafskaduwing van 'n onheil, wat ons miskien ook kon tref.

Klompies wild het hulle reeds op ons pad begin vertoon — nou eens 'n trop wilde honde, dan weer hartbeeste en sebras, en 'n eindjie verder miskien 'n paar elande of 'n enkele kameel (Giraffe), wat soos 'n verdorde ou boomstomp ver op die kaalte afsteek. En die grootste gedeelte van die dag het ons deurgebring met van die een venster na die ander te hardloop op die een of ander se uitroep van bewondering of genot.

Onderwyl het die wolke eindelijk oopgetrek en die eerste duidelike gesig op Kilimandjaro toegelaat. Soos 'n koningin, wat haar lang wit sluiers afskud en in haar frisse skoonheid die sonskyn tegemoet tree, kom Kilimandjaro skielik uit die wegglyende wolke te voorskyn, en sy magtige sneeukoepel, wat soos 'n vleklose marmer-tempel op die hoë voetstuk van swaar-groen bosse rus, gloei in die lig van die ondergaande son. Ons was reeds aan sy voet, en ons kon nie help om te voel nie dat ons opkyk na die grootste en indrukwekkendste natuurpronkstuk van Afrika.

Uit Sangiro (A. A. Pienaar) „Op Safari“

2. Eensaamheid

My vuurtjie en ek is op wag —
my vuurtjie en ek alleen;
die awend-ster
wink al van ver,
en die velde slaap omheen.

En stadigies sterwe die dag,
soos een in sy armoed verlaat,
ongesien, ongeag,
sonder suggie of lag, [praat.
waar niemand van weet of van

Nou bly die lug alom
in stil aanbidding staan —
geen tampende bel
wat die ure tel:
net die sterre wat kom en gaan.

Die osse, met koppe gebuie,
herkoue nog stil in die nag,
tot een vir een buk
en gaan lê by sy juk,
met 'n sug, ná die trek van die dag.

My vuurtjie is al wat nog leef
in die eindeloos ruim met my,
en sy stemmetjie dwaal
soos 'n deuntjie wat draal
om dae lank verby,

Om jonkheids blye môre
en laggies lank verlewe.
Dan voel ek 'n traan
in my oë staan
en ek fluister: „Heer, vergewe!“

Die slapende velde lê wyd,
en wyer die donkere see,
wat my vuurtjie en my
vanawend skei
van die wêreld se vreug en wee;

Ek weet daar's fees vanaand
in menig verligte saal,
maar geeneen wat my mis
by die dans en die dis —
'n balling vergeet en verdwaal.

Maar al is ek, ver van die skaar
in eensaamheids-woning getrede,
ek voel my soos een
met die Heer alleen —
'n kind aan Sy boesem tevrede.

J. F. E. Celliers (1865—)

§ 19

Die Steigerungsstufen — Die Trappe van Vergelyking

Die drei Steigerungsstufen im Afr. sind:

- a) der Positiv oder die Grundstufe (die stellende trap): My vriend het 'n ryk oom.
- b) der Komparativ oder die Mehrstufe (die vergrotende trap): My vriend het 'n ryker oom.
- c) der Superlativ oder die Meiststufe (die oortreffende trap): My vriend het die rykste oom.